

ምዕራፍ ሦስት

ቤተ-መጻሕፍትና ስነ-ጽሑፍ

የምዕራፍ ዓላማዎች:- ተማሪዎች! ይህንን ምዕራፍ ከተማራችሁ በኋላ:-

- ለቃላት ቀጥተኛና አገባባዊ ፍቺ ትሰጧላችሁ።
- ስርዓተ ነጥቦችን ተጠቅማችሁ ትጽፋላችሁ።
- ተራኪ ድርሰት ትጽፋላችሁ።
- የውይይት ስርዓትን ጠብቃችሁ ትወያያላችሁ።
- የቤተ መጻሕፍትና የውይይት መመሪያዎችን ተገንዝባችሁ ትገለገላላችሁ።
- አንቀጽ ትጽፋላችሁ።
- የስነ-ጽሑፍ ምንነትን ትገልጻላችሁ።

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

- ፩. ስነ-ጽሑፍ ምንድን ነው?
- ፪. ደራሲያን ስምን ይጽፋሉ?
- ፫. በተጻፈውና ባልተጻፈው ስነ-ጽሑፍ መካከል ያለው ስንድነትና ልዩነት ምንድን ነው?
- ፬. እስከ ዛሬ ካነበባችኋቸው የስነ-ጽሑፍ ወጪቶች (ልቦለዶች፣ ግጥሞችና ድራማዎች) የምታስታውሱትን ተናገሩ።

ስነ-ጽሑፍ

ስነ-ጽሑፍ የሚለው ቃል በቁሙ ሲታይ በጽሑፍ የተቀረጸን የቋንቋ ጥበብ የሚመለከት ነው። ሆኖም ስነ-ጽሑፍ ከዚህ የቁም ፍችው ባለፈ የሰው ልጅ የጽሕፈት ባህል ከመጀመሩ አስቀድሞ ስሜቱን የገለጸባቸውንና ወደፊትም የሚገልጽባቸውን ቃላዊ ፈጠራዎችንም ያጠቃልላል። በምዕራፍ ሁለት ትምህርታችን ቃላዊ የሆነውንና ያልተጻፈውን ስነ ጽሑፍ ስነቃል በሚል ርዕስ ተመልክተናል። በዚህ ምዕራፍ ደግሞ የተጻፈውን ስነ-ጽሑፍ ምንነት እንመለከታለን።

ስለ ስነ-ጽሑፍ ምንነት ሲነሳ ቀድሞ የሚመጣው ጥያቄ ማንኛውም የተጻፈ ነገር ሁሉ ስነ-ጽሑፍ ሊባል ይችላል? ወይስ አይችልም? የሚለው ነው። ምላሹም ሁለት የአመለካከት አቅጣጫን የተከተለ ነው። አንደኛው አቅጣጫ፣ “ስነ-ጽሑፍ ለመባል ዋና መለኪያው በጽሑፍ ተቀርጾ መገኘቱ ነው። ስለዚህም ደብዳቤ፣ የእለት ማስታወሻ፣ ታሪክ፣ ጂኦግራፊ፣ ወዘተ. ሁሉ በስነ-ጽሑፍ የሚካተቱ ናቸው” የሚለው ሲሆን፣ ሁለተኛው “በጽሑፍ በሚገባ ተቀንባብሮ በቃላት የተገለጸ ሁሉ ከስነ-ጽሑፍ ይቆጠራል ማለት አይደለም። አንድ ጽሑፍ ‘ስነ-ጽሑፍ’ ነው’ ለመባል መጻፉ ብቻ ሳይሆን፣ ኪነጥበባዊ ብቃት ያለው መሆን

© Moe, FDR, Not to be republished

ይኖርበታል” የሚለው አቅጣጫ ነው። በዚህ የአመለካከት አቅጣጫ መሰረት፣ ስነ-ጽሑፍ የሚለው ቃል በትክክል የሚያመለክተው የተመሰከረ ክረሰት የጥራት ደረጃ ያላቸውንና በዝርዝር ወይም በግጥም የተጻፉ ሥራዎችን ብቻ ነው።

የዚህ ምዕራፍ ትኩረት በሁለተኛው የአመለካከት አቅጣጫ ላይ የተመሠረተ ነው። በመሆኑም፣ ስነ-ጽሑፍ በአገላለጽ ትባቱ፣ በህይወት (ኑሮ) ማሳያነቱ፣ በሳቢነቱና የአንድ ደራሲ ወጥ ሥራ በመሆኑ የተዋጣለትና ኪነጥበባዊ ብቃቱ የተመሰከረለት የፈጠራ ሥራ ነው። ሰዎች ስለህይወት ያላቸውን ግንዛቤ (የሚሰማቸውን፣ የሚያስቡትንና የሚመኙትን) በቋንቋ አማካይነት የሚያንፀባርቁበት ኪነጥበብ ነው። ህይወትን፣ እውነትንና ፈጠራን ባንድ ላይ አጣምሮ በተወሰነ ቅርጽና መጠን የሚያቀርብ በመሆኑ ውበት አለው፤ ስሜትን ይካል፤ ይማርካል፤ ያስደስታል።

ስነ-ጽሑፍ ከሰው ልጅ ህይወት ጋር የጠበቀ ቁርኝት አለው። የስነ-ጽሑፍ ዋናው ጉዳይ የሰው ልጅ ነው። ምንጩ ፈጣሪውም ተቀባዩም ሰው ነው። በመሆኑም ስነ-ጽሑፍ የሰው ልጅ በህይወቱ ከሚያልፍበት ወጣ ውረድ ይቀዳል፤ በሰው ተፈጥሮም መልሶ ለሰው ይነገራል። ስነ-ጽሑፍ የሰውን ጉዳይ ይዞ መልሶ ለሰው የሚቀርብ መሆኑ ደግሞ በማህበረሰቡ ውስጥ ልዩ ቦታን እንዲይዝ አድርጎታል።

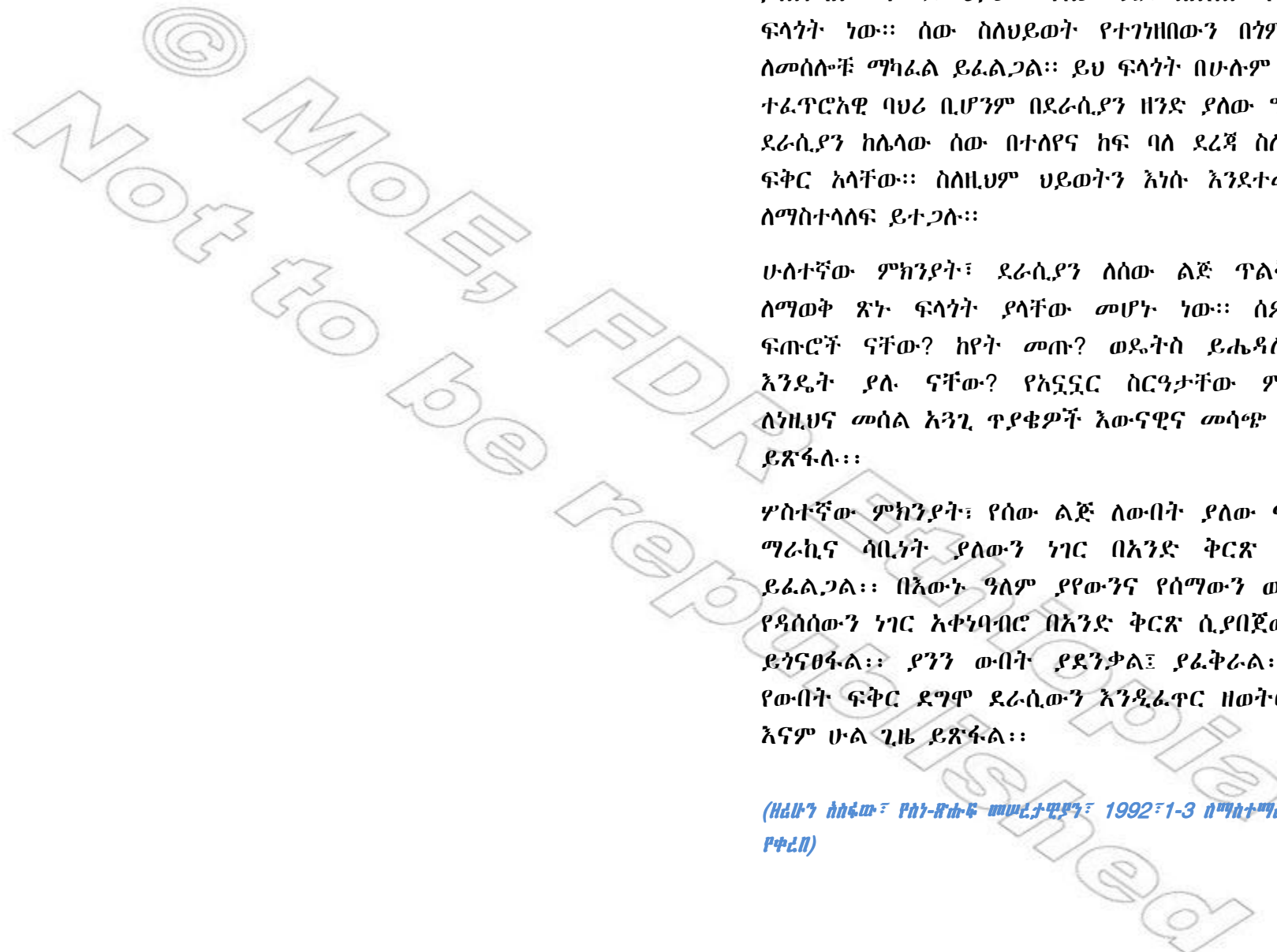
ተማሪዎች! እዚህ ላይ ንባባችሁን ቆም አድርጋችሁ ለሚከተለው ጥያቄ መልስ ስጡ። መልሳችሁን በማስታወሻችሁ በማስፈር ወደንባባችሁ ተመለሱ። ንባባችሁን እንደ ጨረሳችሁ የሰጣችሁትን መልስ ከምንባቡ ካገኛችሁት ፍሬ ነገር ጋር አመሳክሩ።
ጥያቄ፣ ደራሲያን ለምን ይጽፋሉ? ወይም እንዲጽፉ የሚያነሳሳቸው ምክንያት ምንድን ነው?

ለስነ-ጽሁፍ መኖር ምክንያት ናቸው የሚባሉ ሦስት ዋና ዋና ነጥቦች ይጠቀሳሉ። የመጀመሪያው፣ የሰው ልጅ ስለገጠመኝ ለመናገር ያለው ፍላጎት ነው። ሰው ስለህይወት የተገነዘበውን በጎም ሆነ ክፉ ነገር ለመሰሎቹ ማካፈል ይፈልጋል። ይህ ፍላጎት በሁሉም ሰዎች ዘንድ ያለና ተፈጥሮአዊ ባህሪ ቢሆንም በደራሲያን ዘንድ ያለው ግን ላቅ ያለ ነው። ደራሲያን ከሌላው ሰው በተለየና ከፍ ባለ ደረጃ ስለህይወት የመናገር ፍቅር አላቸው። ስለዚህም ህይወትን እነሱ እንደተመለከቷት ለሌላው ለማስተላለፍ ይተጋሉ።

ሁለተኛው ምክንያት፣ ደራሲያን ለሰው ልጅ ጥልቅ ፍቅርና ሰውን ለማወቅ ጽኑ ፍላጎት ያላቸው መሆኑ ነው። ሰዎች ምን ዓይነት ፍጡሮች ናቸው? ከየት መጡ? ወዴትስ ይሄዳሉ? ባህሪዎቻቸው እንዴት ያሉ ናቸው? የአኗኗር ስርዓታቸው ምን ይመስላል?.... ለነዚህና መሰል አንጊ ጥያቄዎች እውናዊና መሳጭ መልስ ለመስጠት ይጽፋሉ።

ሦስተኛው ምክንያት፣ የሰው ልጅ ለውበት ያለው ፍቅር ነው። ሰው ማራኪና ሳቢነት ያለውን ነገር በአንድ ቅርጽ ተሰናድቶ ማየት ይፈልጋል። በእውኑ ዓለም ያየውንና የሰማውን ወይም በአእምሮው የዳሰሰውን ነገር አቀነባብሮ በአንድ ቅርጽ ሲያበጀው ደግሞ ውበትን ይጎናፀፋል። ያንን ውበት ያደንቃል፤ ያፈቅራል። እንዲህ ያለው የውበት ፍቅር ደግሞ ደራሲውን እንዲፈጥር ዘወትር ይቀሰቅሰዋል። እናም ሁል ጊዜ ይጽፋል።

(ዘፈሁን ስለፋው፣ የስነ-ጽሁፍ ጠሠራታዎቻን፣ 1992፣1-3 ሰማስተማሪያ ስንዲሆን ተሻሽሎ የቀረበ)

መልመጃዎች

ክፍል ስንድ፡- ንባብ

፩. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት "እውነት" ወይም "ሐሰት" በማለት ከመሰላችሁ በኋላ ምክንያቶችሁን ግለጹ።

1. ስነ-ጽሑፍ የሚለው ቃል በቁሙ ሲታይ የሰው ልጅ ጽሕፈትን ከመፍጠሩ አስቀድሞ የተገለገላቸውን ቃላዊ ፈጠራዎች ያመለክታል።
2. አንድ ጽሑፍ ስነጽሑፍ ይሆን ወይ ለመባል በጽሑፍ መቅረቡ ብቻ በቂ አይደለም።
3. በጽሑፍ በሚገባ ተቀናቃኛ ባህሪ የተገለጸ ሁሉ ከስነ-ጽሑፍ ይቆጠራል።
4. ስነ-ጽሑፍ በማህበረሰቡ ልዩ ቦታ እንዲይዝ ያደረገው መተላለፊያው በጽሑፍ መሆኑ ነው።
5. የሰው ልጅ ሁል ጊዜም ገጠመኙን ለማውጋት ያለው ፍላጎት ለስነ-ጽሑፍ መኖር እንደ አንድ ምክንያት ሊጠቀስ ይችላል።

፪. ስሚክተሉት ጥያቄዎች በምንባቡ መሠረት ከቀረቡት አማራጮች መካከል ተስማሚውን መልስ ምረጡ።

1. ስሚክተሉት አንዱ የአንድ ጽሑፍ ኪነጥበባዊ ብቃት መመዘኛ አይደለም።
  - ሀ) በአገላለጹ የተባ መሆን፤
  - ለ) በጽሑፍ አማካይነት መገለጽ፤
  - ሐ) ሕይወትን ማሳየት፤
  - መ) ማራኪና ሳቢ መሆን፤
2. ስሚክተሉት አንዱ “የተጻፈ ነገር ሁሉ ስነ-ጽሑፍ ነው” የሚሉ ወገኖችን ሀሳብ አያንጸባርቅም።
  - ሀ) የዕለት ውሎ ማስታወሻና የሥራ ደብዳቤዎች ከስነ-ጽሑፍ ይቆጠራሉ።

© MOE, FDIK
Not to be rep...

© MOE, FDI
Not to be rep

- ለ) በጽሑፍ ያልሰፈረ ነገር ስነ-ጽሑፍ ሊባል አይችልም።
- ሐ) አንድ ጽሑፍ ስነጽሑፍ መሆኑ የሚረጋገጠው በጽሑፍ በመስፈሩ ነው።
- መ) የአንድ ጽሑፍ ስነጽሑፍዊነት መለኪያው ኪነጥበባዊ ብቃቱ ነው።

3. ከሚከተሉት አንዱ ለስነ-ጽሑፍ መኖር ምክንያት አይደለም።

- ሀ) ደራሲያን ለሰው ልጅ ያላቸው ጥልቅ ፍቅርና እሴት ለማወቅ የሚደረጉት ጥረት፤
- ለ) የሰው ልጅ ገጠመኝን ለማካፈል ያለው ፍላጎት፤
- ሐ) ድርሰትን ሽጦ ገንዘብ የማግኘት ፍላጎት መኖር፤
- መ) የሰው ልጅ ለውበት ጥልቅ ፍቅር ያለው መሆን፤

4. "በጽሑፍ የተገለጸ ሁሉ ስነ-ጽሑፍ ነው" የሚሉ ወገኖች

- ለአባባላቸው ዋና መመዘኛ የሚያደርጉት ምንድን ነው?
- ሀ) በጽሑፍ መስፈርና አለመስፈር፤
- ለ) በፈጠራ መንገድ መጻፍና አለመጻፍ፤
- ሐ) ህይወትን እውነትና ፈጠራን ባንድ ላይ መያዝ አለመያዝን፤
- መ) ያልተጻፈ ስነ-ጽሑፍ መኖርን፤

5. "የስነ-ጽሑፍ ዋና ጉዳይ ሰው ነው" ሲባል፣ ምንን ለማመልከት ነው?

- ሀ) ከሰው ልጅ ገጠመኝ የሚቀዳ መሆኑን፤
- ለ) ፈጣሪው ሰው መሆኑን፤
- ሐ) የሚጻፈው ለሰው መሆኑን፤
- መ) ሁሉም መልስ ናቸው

© MOE, FDI
Not to be rep...

፫. በሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ውስጥ እየተሰመረባቸው ሰቀረቡ ቃላት አገባባዊ ፍች ከሰጣችሁ በኋላ፣ በሰጣችሁት ፍች መሠረት የራሳችሁን ዓረፍተነገር መስርቱ።

ምሳሌ:-
በዚህ ምዕራፍ ደግሞ የተጻፈውን ስነ-ጽሑፍ ምንነትና የመኖር ምክንያት እንመለከታለን።
አገባባዊ ፍች፣ ክፍል
ዓረፍተነገር፣ በዚህ ክፍል ደግሞ የተጻፈውን ስነ-ጽሑፍ ምንነትና የመኖር ምክንያት እንመለከታለን።

1. ስነ-ጽሑፍ በጽሑፍ የተቀረፀውን የቋንቋ ጥበብ ይመለከታል።
2. ሰዎች ስለህይወት ያላቸውን ግንዛቤ በቋንቋ አማካይነት ይንፀባርቃሉ።
3. ስነ-ጽሑፍ በጽሑፍ መስፈር ብቻ ሳይሆን ኪነ ጥበባዊ ብቃት ሊኖረው ይገባል።
4. ስነ-ጽሑፍ የህይወት ገጠመኝ ይንፀባረቅበታል።
5. ሰው ስለህይወት የተገነዘበውን በጎም ሆነ ክፉ ነገር ለመሰለብ ማከፈል ይፈልጋል።
6. ሕይወትን እነሱ እንደተመለከቷት ለሌላው ለማስተላለፍ ይተጋሉ።
7. የስነ ጽሑፍ ምንጩም፣ ፈጣሪውም፣ ተቀባዩም ሰው ነው።

፬. ለሚከተሉት ከምንባቡ ሰጠሁ ቃላት ቀጥተኛ ፍቻቸውን ከሰጣችሁ በኋላ፣ ዓረፍተነገር ሥረዳቸው።

ምሳሌ:-
በቁሙ = በህይወት እያለ
ዓረፍተነገር = አባቴ በቁሙ የተናዘዘልንን ሀብት ከእህቶቼ ጋር ተከፋፈልን።

1. ፈጠራ	5. ህይወት	9. ቁርኝት
2. ኪነጥበብ	6. ዝርወ	10. ትኩረት
3. አንጊ	7. ግንዛቤ	11. መጋተር
4. ቅርጽ	8. መማረክ	12. መትጋት

© MOE, FDIK
 Not to be rep...

፩. ከዚህ በታች ከቀረቡላቸው ርዕሰ ጉዳዮች አንዱን ምረጡና በአካባቢያችሁ ወደሚገኝ የህዝብ ቤተመጻሕፍት ወይም ወደትምህርት ቤታችሁ ቤተመጻሕፍት በመሌድ ከመጻሕፍት ከመጽሐፋችን ከጋዜጦች መረጃ ሰበስቡ።

መረጃ የሚሰበሰብላቸው ርዕሰ ጉዳዮች፡

- ሀ) ከአስር ያላነሱ የልቦለድ መጻሕፍትን በማገልገል፡- የደራሲውን ስም፣ የመጽሐፉን ስም፣ የህትመት ስፍራ፣ አሳታሚ ድርጅቱንና የመጽሐፉን የገጽ ብዛት ዝርዝር አቅርቡ።
- ለ) ልዩ ልዩ መጽሔቶችን በማገልገል ከአስር ያላነሱ ጽሑፎችን መርጣችሁ፡- የጽሑፉን ባለቤት ስም፣ የህትመት ዓመተ ምህረትና ወር፣ የጽሑፉን ርዕስ፣ የመጽሔቱን ስም፣ በመጽሔቱ የሰፊ ረቀቅ ገጽ (ከገጽ _ እስከ _ በማለት) በመዘርዘር አቅርቡ።
- ሐ) የተለያዩ ጋዜጦችን በማገልገል የሚያጋጥሟችሁን ከአስር በላይ ተረትና ምሳሌዎች ከመዘገባችሁ በኋላ፡- ተረትና ምሳሌዎቹን ያገኛችሁባቸውን ጋዜጦች ስም፣ የታተሙበትን ዓመተ ምህረት፣ ወርና ቀን በመዘርዘር አቅርቡ።

© MOE, FDK
Not to be rep...

የቤተ-መጻሕፍት አጠቃቀም መመሪያ

ቤተ-መጻሕፍት በዓይነቱ የህዝብ፣ የትምህርት ቤት፣ የኮሌጆችና የዩኒቨርሲቲዎች፣ የምርምር፣ የመንግስትና ልዩ ቤተ-መጻሕፍት በሚል ሊከፋፈል ይችላል። በየትኛውም ዓይነት ቤተ-መጻሕፍት ውስጥ መጻሕፍት፣ የጥናትና ምርምር መጽሔቶች ጋዜጦች፣ ልዩ ልዩ መረጃዎችን የያዙ የኤሌክትሮኒክስ መሣሪያዎች ይገኛሉ። ቤተ-መጻሕፍት ውስጥ የምንፈለገውን መረጃ ለማግኘት በቅድሚያ የቤተ-መጻሕፍት ስነ ስርዓትንና የመጻሕፍት አፈላለግን ማወቅ ይጠበቅብናል።

፩. የቤተ-መጻሕፍት ዋና ዋና ደንቦችንና ስነ-ስርዓቶችን መጠበቅ

- 1. ፀጥታን መጠበቅ
  - ሀ. ፀጥታን የሚያደፈርሱ ለምሳሌ ነጠላ ጫማን የመሳሰሉ ነገሮችን አለመጠቀም፣
  - ለ. ድምጽን ሳያሰሙ ማንበብ
- 2. የግል መጻሕፍትን ይዞ አለመግባት፣
- 3. መጽሐፍትን በተገቢው ስርዓት ይዞ መገልግል፣ (በመጻሕፍት ገጽ ላይ ማስታወሻ አለመጻፍ፣ ፍሬ ነገር በሚመስሉ ላይ አለመስመር፣ የመጻሕፍት ገጾችን አለመቅደድ፣ የመጻሕፍት ንጽህናን መጠበቅ፣ እንዳይገነጠሉ በጥንቃቄ መግለጥ)

፪. መጻሕፍት ተሰይተው የተቀመጡበትን መንገድ አወቅ መጠቀም

- 1. የምንፈለገውን መረጃ ከየት (ከመጻሕፍት፣ ከመጽሔቶች፣ ከጋዜጦች፣ ወዘተ.) እንደሚገኝ አስቀድሞ በመወሰን ከማውጫው መፈለግ፣
  - ሀ. መጻሕፍት ለአፈላለግ እንዲያመች በደራሲው ስም፣ በአርዕስትና በይዘት ተከፋፍለውና ማውጫ ኮድ ተሰጥቷቸው ተመዝግበው ይቀመጣሉ።
  - ለ. በተመሳሳይ አኳኋን ተገልጋዮች በቀላሉ እንዲያወጧቸው በደራሲው ስም ወይም በመጻሕፍቱ አርዕስት በካርድ ላይ በፊደል ተራ ወይም በመለያ ቁጥር ተራ ገብተው ከነማውጫ ኮዳቸው ይቀመጣሉ።
- 2. ማውጫ ካርዶችን አገላብጠን የምንፈለገውን መጽሐፍ ስናገኝ፣ የመጽሐፉን ደራሲ፣ ርዕስና የማውጫ ኮድ መዝገብን መጽሐፉ የተቀመጠበትን ቦታ መፈለግና ማውጣት ወይም የቤተ-መጻሕፍት ሠራተኛው እንዲያቀርብልን መጠየቅ እንችላለን።

፫. ትግር ሲያጋጥመን በማንኛውም ጊዜ የቤተ-መጻሕፍት ሠራተኛው(ዋ)ን እርዳታ ጠይቀን ማግኘት እንችላለን።

© MOE, FDIK
Not to be rep...

ክፍል ሁለት:- ማዳመጥ

፩. መምህራችሁ "ደራሲና የህይወት ልምድ" በሚል ርዕስ አንድ ማብራሪያ ሁለት ጊዜ ያነቡላችኋል። ማብራሪያውን ከማዳመጣችሁ በፊት ክርዕሱ በመነሳት የርዕሱ ትኩረት ምን ሲሆን እንደሚችል ገምቱ።

፪. ከዚህ በታች የተዘረዘሩትን ጥያቄዎች አንብባችሁ በአእምሮአቸው በመያዝ ማብራሪያውን እያዳመጣችሁ መስራቻቸውን ስጡ።

1. ልምድ ምንድን ነው?
2. ደራሲ የሚጽፈው በተግባር በራሱ ደርሰው የተገለጡለትን ልምዶች ብቻ ነው?
3. የእውናዊውና የልቦለዳዊው ዓለም አካላዊና ስነልቦናዊ አካባቢዎች ፍጹም አንድ ሊሆኑ ይችላሉ? ለምን?
4. "በልቦለድ ዓለም ውስጥ የሚከሰቱ ስሜቶችና ድርጊቶች ከደራሲው ክራሱ ልምድ የሚመነጩ እንዲሆኑ መሻት አያዋጣም" የሚባለው ለምንድን ነው።
5. ባዳመጣችሁት መሠረት ለድርሰት ዋናው ቁም ነገር ምንድን ነው?

ክፍል ሦስት:- ንግግር

፩. ከዚህ በታች ከቀረቡላችሁ መወያያ ርዕሶች አንዱን በመምረጥ የውይይት መመሪያን ተከትላችሁ ተወያዩ። ውይይታችሁን በተሳካ ሁኔታ ሰማካሔድ የሚከተሉትን ተገባራት በጥንቃቄ ፈጽሙ።

1. ከመካከላችሁ አወያይ የሚሆን አንድ ተማሪ፣ ተወያይ የሚሆኑ አራት በድምሩ አምስት ተማሪዎችን ምረጡ።
2. በተወያይነት የተመረጣችሁ ተማሪዎች ከሦስቱ የመወያያ ርዕሶች አንዱን ምረጡ።
3. በመረጣችሁት ርዕስ ላይ ያተኮሩ ጽሑፎችን በማንበብና የሚመለከቱ ታቸውን ሰዎች በማነጋገር መረጃ ሰብስባችሁና ለተከታዩ ክፍለ ጊዜ ለውይይት ተዘጋጅታችሁ ቅረቡ።

- 4. ተወያዮች ሀሳባቸውን ሲሰነዝሩ የቀራችሁት የውይይቱ ታዳሚዎች ሀሳባቸውን በማስታወሻ መዝግቡ።
- 5. ስለውይይቱ ሂደትና ስለተንጸባረቁ ሐሳቦች የሚያትት የድርጊትና የጊዜ ቅደም ተከተሉን የጠበቀ አንድ ገጽ ጽሑፍ ለመምህራችሁ አቅርቡ።

የመወያዦ ርዕሶች፡-

- ሀ) የትምህርት ቤታችን ተማሪዎች የንባብ ልምድ ያለበት ደረጃ፣ ችግሮቹና መፍትሄዎቹ፤
- ለ) በትምህርት ቤታችን የ“ሚኒሚዲያ” አገልግሎት ያለበት ደረጃና የሚጠናከርባቸው መንገዶች፤
- ሐ) በትምህርት ቤታችን የስነ-ጽሑፍ ክብብ አስፈላጊነትና አሁን ያለበት ደረጃ፤

የውይይት መመሪያ

ውይይት ዓላማ ያለው ክንውን ነው። ሰዎች ጊዜና ቦታ ወስነው በመገናኘት አንድና ከአንድ በላይ በሆኑ ርዕስ ጉዳዮች ዙሪያ ሐሳብ የሚለዋወጡበትና ከጋራ መግባባት ላይ የሚደርሱበት ተግባር ነው።

፩. የውይይት ዝግጅት

- 1. ርዕሱን በተመለከተ መረዳት
- 2. ርዕሱን በተመለከተ ጽሑፎችን አፈላልጎ ዋና ዋና ፍሬ ሐሳቦችን ማገናዘብና መያዝ፤
- 3. "ስለ ርዕሱ የጠለቀ እውቀት አላቸው" የሚባሉ ሰዎችን ጠይቆ ፍሬ ሐሳቦችን መዝግቦ መያዝ፤
- 4. የተገኙትን ፍሬ ሐሳቦች ለማካሔድ ለታቀደው ውይይት ተሳታፊዎች የሚመጥኑ መሆናቸውን ማረጋገጥ፤
- 5. ነጥቦቹ የርዕሱን የተለያዩ ጎኖች ሊያሳዩ መቻላቸውንና ወቅታዊነታቸውን ማረጋገጥ ተገቢ ነው።

© MOE, FDIK
Not to be rep...

© MOE, FDIK
Not to be rep...

፪. የውይይት አቀራረብ

1. አለባበስን አስተካክሎና ንጽህናን ጠብቆ በውይይቱ ቦታ መገኘት፤
2. ተራ ጠብቆ መናገር፤
3. የሌሎችን ሐሳብ ማክበር፤
4. ያልተንዛዛና ምጥን አስተያየት መሰንዘር፤
5. የውይይቱን ርዕስና ዓላማ ባጭርና ግልጽ ቋንቋ ማስቀመጥ፤
6. ሲናገሩ ድምጽን መመጠን፤
7. ፍርሃትንና ግዴልሽነትን ማስወገድ፤
8. የውይይቱን ጭብጦች በቅደም ተከተል ማስቀመጥ፤
9. ፍሬ ሐሳቦችን በበቂ ማስረጃ እያስደገፉ ማቅረብ፤
10. ተገቢ የአገላለጽ ስልትን መከተል፤
11. ከታዳሚዎች የሚቀርቡ ጥያቄዎችን መመዘገብ፤ ተራ ሲደርስ ተጨባጭ መልሶችን መስጠት፤ በውይይት አቀራረብ ጊዜ ልንፈጽማቸው ከሚገቡ ነጥቦች መካከል ጥቂቶቹ ናቸው።

፫. ባሰፈው ሳምንት ያሳሰሩትን የእሴድ ቀን ውሱ የድርጊትና የጊዜ ቅደም ተከተሉን ጠብቃችሁ ከ፫-፩ ደቂቃ የሚረዝም ንገገር አድርጉ።

ክፍል ስራት፡- ጽሕፈት

፩. ከዚህ በታች ስስክንቀጽ ምንነት የቀረበውን ማስታወሻ በማንበብና የተሰጠውን ምሳሌ መሠረት በማድረግ ቀጥሎ ከተሰጡት ርዕሰ-ጉዳዮች አንዱን በመምረጥ ስንድ ስንቀጽ ዳ።

1. ማርፈድ
2. ከትምህርት ቤት መቅረት
3. የጥናት መርሐ-ግብር

© MOE, FDIK
Not to be rep...

፩. በጥንድ በመሆን የጻፉትን አንቀጽ ከተሰዋወጣችሁ በኋላ:-

1. የጓደኞቻችሁን አንቀጽ ኃይለ-ቃልንና መዘርዘር ዓረፍተነገሮችን ለዩ።
2. አንቀጹ የያዛቸው ዓረፍተነገሮች የሐሳብ ዝምድናቸውን የጠበቁና በኃይለ-ቃሉ ከሰፈረው ዋና ሐሳብ ያልወጡ መሆናቸውን አረጋግጡ።
3. ዐረፍተ ነገሮቹ ሰዋሰዋዊ ስህተት የሌለባቸው መሆናቸው መርምሩ።
4. ጓደኞችሁ ተገቢ ስርዓተ ነጥቦች መጠቀሙን አረጋግጡ።
5. ስለመረመራችሁት አንቀጽ ለጓደኞችሁ አስተያየት ስጡ።

አንቀጽ

አንቀጽ ማለት አንድ ነጠላ ሐሳብን ለመግለጽ ሲባል፣ በቁጥር አንድ ወይም ከአንድ የበለጠና የሐሳብ ተዛምዷቸውን የጠበቁ ዓረፍተነገሮች የሰፈሩበት የድርሰት ቅርጽ ነው። አንቀጹ ብዙውን ጊዜ አንድ ኃይለ ቃል (መንደርደሪያ ዓረፍተ ነገር) እና ከአንድ በላይ መዘርዘር ዓረፍተነገሮችን ሊይዝ ይችላል። የሚከተለውን ምሳሌ እንመልከት፡-

ምሳሌ፡-

የትምህርት ቤታችን የስፖርት እንቅስቃሴ ከጊዜ ወደጊዜ እያደገ መጥቷል። ከሁለት ዓመት በፊት በእግር ኳስና በመረብ ኳስ ስፖርቶች ከ9ኛ እስከ 12ኛ ክፍል በነበሩ ተማሪዎች መካከል ውድድሮች ተካሂደው ነበር። ባላለፍነው የትምህርት ዘመንም የውድድር ዓይነቶቹን ከሁለት ወደአራት በማሳደግ በእግር፣ በመረብ፣ በእጅና በቅርጫት ኳስ የውስጥ ውድድሮችን አካሂዷል። በያዘነው የትምህርት ዘመን ደግሞ በአራቱም የውድድር ዓይነቶች የውስጥ ውድድሮች ከማካሔዱም በላይ፣ የከተማው ባህልና ስፖርት መምሪያ ባዘጋጀው የዘመኑ ውድድር ላይ በእግር ኳስና በመረብ ኳስ በመሳተፍ አመርቂ ውጤት በማስመዝገብ ላይ ይገኛል።

በዚህ ምሳሌ እንደሚታየው በአንቀጹ ኃይለ ቃል "የትምህርት ቤታችን የስፖርት እንቅስቃሴ ከጊዜ ወደጊዜ እያደገ መጥቷል።" በሚል የሰፈረው ዋና ሐሳብ ከሱ በኋላ በመጡት መዘርዘር ዓረፍተነገሮች ተብራርቷል። በመዘርዘር ዓረፍተነገሮቹ በመጀመሪያ የስፖርት እንቅስቃሴው በሁለት የውድድር ዓይነቶችና በውስጥ ውድድር ጀምሮ፣ በየጊዜው ባደረገው መሻሻል የውድድር ዓይነቶቹን ወደአራት እንዴት እንዳሳደገና ከውስጥ ውድድሮች በተጨማሪ የውጪ ውድድሮችንም መሳተፍ እንደጀመረ ደረጃ በደረጃ ተብራርቷል።

© MOE, Not to be repub... FDR

፫. ከዚህ በታች በቀረበው አንቀጽ ውስጥ በተጓደሱ ስርዓተ ነጥቦች ምትክ ቁጥሮች ሰፍረዋል። በቁጥሮች ቦታ መገባት ያለበትን ስርአት ነጥብ ገለጹ። መጠጥ አካልና መንፈስን ያዳክማል። በአኗኗሩ ጠንቃቃ 1 በአስተሳሰቡ በሳል 2 በሥራውም ክቡር የሆነ ሰው በጠጣ ጊዜ መንፈሱ ይደክማል፤ አካሉ ይዝላል 3 ምላሱ ይተሳሰራል። ስካሩ የፀና ከሆነም እግሩ እየከዳው ... እግሮቹ ተሳሰረው እየወደቀ 4 ለመነሳት እየቧጠጠ 5 ባለበት ይዳክራል። "6 ያለበት ዝላይ አይችልም" እንዲሉ፤ ሳይጠይቁት ይመልሳል 7 ሳያናግሩት ያናግራል።

ነጠብጣብና ድርብ ሰረዝ

በጽሑፉ ውስጥ የስርዓተ ነጥቦች ዋነኛ ተግባር የጽሑፉ መልእክት ሳይደበሰበስ በአፍታ እይታ ለአንባቢው እንዲከሰት ማገዝ ነው። በጽሑፍ ውስጥ ጥቅም ላይ ከሚውሉ የስርዓተ ነጥብ ዓይነቶች መካከል ነጠብጣብና ድርብ ሰረዝ ተጠቃሽ ናቸው።

(...) ነጠብጣብ

1. ከጽሑፍ ወይም ከጥቅስ ውስጥ የተወሰነውን ቃል ወይም ክፍል ያስቀረነው መሆኑን ለማመልከት፤
ምሳሌ፣ "አባቷን አታውቅ..." እንዲሉ
"አባቷን አታውቅ፣ አያቷን ትናፍቅ።"
2. በፈጠራ ድርሰት ውስጥ አንባቢ የቀረውን በሀሣቡ እንዲሞላና የሚሆነውን እንዲረዳ ሲፈልግ፤
ምሳሌ፣
አልቀመጥም፣ እኔ የመጣሁት ካንተ አንዲት ቃል ተንፈስልኝ።
ስትለው...

(ሲ.ሳይ፣ ስመጠን፣1996፣153)

(፤) ድርብ ሰረዝ

የሐሳብ ቁርኝት ያላቸውን ዓረፍተነገሮች አጣጥሞ ለማቅረብ ያገለግላል። ድርብ ሰረዝ ለዓረፍተነገር መቋጫነት ከምንጠቀምበት አራት ነጥብ የሚለየው ደግሞ፣ አራት ነጥብ ዓረፍተነገሩ ማለቁን ከሚጠቁመን በስተቀር በሱና ከኋላው በተሰለፉት ሌሎች ዓረፍተነገሮች መካከል ያለውን የሐሳብ መያያዝ አያመለክትም።

፩. ቀጥሎ "ፈሪው ወታደር" በሚል ርዕስ ስንድ ተራኪ ደርሰት ቀርባችኋል። ደርሰትን በጥንቃቄ ካነባባችሁ በኋላ፣ በስተመጨረሻ የቀረቡትን ጥያቄዎች በጽሑፍ መልሱ።

ፈሪው ወታደር

"አንድ ትልቅ ጦርነት ሲካሄድ ተካፋይ የነበረ አንድ ፈሪ ወታደር ነበር። በጦርነቱ አብረውት የተሰለፉ ጓደኞቹ ደረታቸውን ለጥይት ሰጥተው በጀግንነት ተዋጉ፤ እየተመቱም አንዳቸው ባንዳቸው ላይ እየተደራረቡ ወደቁ። ይህንን ያየው ቡቡው ወታደር ሆዱ ተሸበረበት፤ ጉልበቱም ቁጤማ ሆነበት። ከዚያ ስፍራ ከሬሳ በስተቀር አንድም የሚያውቀው ወታደር ማየት አልቻለም ነበር።

ጦርነቱ እሱ ባለበት በኩል እያደር እየተፋፋመና እየተጋጋለ መጣ። በዚህ ጊዜ መክቶ መቋቋም፣ እሩጦም ማምለጥ እንደማይችል ተገነዘበ። "እንግዲህ ከዚህ በቀር ሌላ ነገር የሚያድነኝ የለም" አለና፤ የተደራረቡትን እሬሳዎች ፈነቃቅሎ ገባ። አንዱን እሬሳ በላይ ላይ ጭኖ ትንፋሹን አሳጥሮ ተኛ።

የወዲያኛውም የወዲህኛውም ወገን በሾተል እየተጠማዘዘ፣ በፎቄ እየተጓመደ፣ እያወካ፣ እየተዋጋ፣ እየተተራመሰ እሱ ወደተሸሸገበት በጣም እየቀረበ መጣ። አጠገቡ በደረሰ ጊዜ "የፈረስ አንዳ ከአሁን አሁን ያደበየኛል" ሲል ሲፈራ ቆይቶ እንደምንም እግሩን ይሰበስባል። ወዲያው አንድ ተዋጊ ፈረሰኛ አየው። ከፈረሱ ላይ እንደሆነም የዚያን ሳይቆስል የሞተ ሰው እግር በቀጭን ሹል ጦሩ ጠቆም ጠቆም እያደረገ "ይሄስ የሞተ አይመስልም" አለ። በዚህ ጊዜ ያ በውሸት የሞተ ፈሪ ወታደር "አይ! አይ!" እያለና እግሩን እያንፈራገጠ፣ "እሽ ተወኝ ሞቻለሁ" አለ አፋን በእጁ እየተመተመ።

(ዳኛቸው፣የድቡፍ ጥበብ መመሪያ፣1977፣178-179 ተሻሽሎ የቀረበ)

1. በትረካው የተገለጹት ድርጊቶች የተከናወኑት የት ነው?
2. በትረካው የተከናወኑትን ድርጊቶች በጊዜ ቅደም ተከተል ባጭር ባጭሩ ዘርዝሩ። በመጀመሪያ ምን ሆነ? ከዚያስ?
3. ትረካውን የተረከልን ማን ነው?

© MOE, Not to be republished

ተራኪ ድርሰት

ተራኪ ድርሰት በጣም ከተለመዱት አራት ዋና ዋና የድርሰት ዓይነቶች አንዱ ነው። የቀሩት ሦስቱ ስዕላዊ ድርሰት፣ ገላጭ ድርሰትና አመዛዛኝ ድርሰት በመባል ይታወቃሉ።

ተራኪ ድርሰት ድርጊቶችንና ሰንሰለታዊ አውነቶችን የድርጊት የጊዜ ቅደም ተከተላቸውን ጠብቆ "እንዲህ እንዲህ ሆነ፤ እንዲህ እንዲህ ተደረገ።" እያለ የሚተርክልን ጽሑፍ ነው። ታሪኩን የሚነግረንም እራሱ የድርጊቱ ተካፋይ ሊሆን ይችላል። አለበለዚያም ድርጊቱን የተመለከተ፣ የደረሰበት፣ በልምድ ያገኘው፣ ከሌላ ሰው የሚያቀርበው ሊሆን ይችላል። ከላይ በጥያቄ ቁጥር ፬ ሥር የቀረበው ተራኪ ድርሰትም ለዚህ ጥሩ ምሳሌ ይሆናል።

፩. የሚከተሉት ዓረፍተነገሮች ቅደም ተከተላቸው ቢስተካክል ስንድ ተራኪ ስንቀጽ ይወጣቸዋል። ዓረፍተነገሮቹን በጥንቃቄ መርምራችሁ ቅደም ተከተላቸውን ስስተካክሉ። ስድርሰቱም ርዕስ ስጡ።

1. በክረምት ለእረፍት ትምህርት ቤት ሲዘጋ እንደምጠይቃት አስቀድሜ ለአክስቴ ቃል ገብቼላት ነበር።
2. በዚያው ሰዎን እናቴ አክስቴን ጠይቃ ስትመለስ፣ አክስቴ ብቻዋን እንደምትኖር የነገረችኝ ትዝ አለኝና ምናልባት የሚሰማኝ ያጣሁት ደህና ባትሆን ይሆናል ብዬ አሳብ ገባኝ። ምን ማድረግ እንዳለብኝም ማሰላሰል ቀጠልኩ።
3. በልጅነቴ የምወዳትን አክስቴን ለመጠየቅ ወደ ፍቼ ከተማ በሄድኩ ጊዜ ያጋጠመኝ ነገር መቼም አይረሳኝም።
4. ለግማሽ ሰዓት ያህል ከቆየሁ በኋላ፣ ባረጀውና ቁመቱ በጣም ከፍ ባለው የፍልጥ አጥር ላይ ተንጠልጥዬ አክስቴን ለመጥራት ወሰንኩ።

© Moe, FDKR
Not to be rep

- 5. የአክስቴን ዐይን ለማየት ብቸኩልም ወደ ቤቷ አጥር ግቢ ከመድረሱ በፊት ጥቅጥቅ ባለው የባህርዛፍ ጫካ ውስጥ ጥቂት መንዝ ነበረብኝ።
- 6. እኔም ከታች አግጥጦ ከሚጠብቀኝ ጉቶ ላይ አረፍኩ። ከዚያ በኋላም ሁለት የጎድን አጥንቶቼ ተሰብረው አክስቴ አልጋ ላይ እንደተኛሁ ከመንቃቴ በስተቀር በመካከል የሆነውን ነገር ሁሉ አላስታውስም።
- 7. ድካሜን ሁሉ ረስቼ ጫካውን በሩጫ በማለፍ እውጪው በር እንደ ደረሰኩ በሩን ቶሎ ቶሎ አንኳኳሁ። ነገርግን፣ “ማን ነህ?” የሚለኝ አጣሁ።
- 8. እንደምንም ብዬ በመውጣት አጥሩ ጫፍ እንደደረሰኩ የጨበጥኩት የበሰበሰ ፍልጥ ተሰበረ።
- 9. የሐምሌን ጭጋግና ዝናብ ችዬ በልጅ እግራ እየገሰገሰኩ ከምኖርባት የገጠር መንደር ከአዲስጌ ግማሽ ቀን ተጉገጠ ስድስት ሰዓት ገደማ ፍቼ ከተማ ደረሰኩ።
- 10. እንደገናም በሩን ደጋግሜ ደበደብኩት፤ ምንም መልስ የለም።

፮. በቡድን ሆናችሁ አንድ ተራኪ ድርሰት መጻፍ እንድትችሉ የሚከተሉትን ተገባራት በቅደም ተከተል አክናውኑ፡-

- 1. እየተወያያችሁ ርዕስ ምረጡ።
- 2. በርዕሱ ሊካተቱ የሚገባቸውን ነጥቦች በአስተዋጽኦ መልክ ዘርዝሩ።
- 3. በሐሳብ የሚቀራረቡ ዝርዝሮችን እየለያችሁ ባንድ ላይ መድቡ።
- 4. ስለአንቀጽ በተማራችሁት መሠረት፣ የድርሰቱን የመጀመሪያ ረቂቅ ጻፉ።
- 5. የጻፋችሁትን የድርሰት ረቂቅ አንብባችሁ የስርዓተ-ነጥቦችና የሰዋስው ግድፈቶችን በማረም እንደገና ጽፋችሁ አቅርቡ።
- 6. ድርሰታችሁን ከሌላ ቡድን ጋር በመለዋወጥ ከሐሳብ ፍሰቱ፣ ከድርጊትና ጊዜ ቅደም ተከተል አጠባብቁ፣ ከስርዓተ ነጥቦች አጠቃቀሙ አንጻር መርምራችሁ የቡድናችሁን አስተያየት ስጡ።

ማጠቃለያ

ምዕራፍ ሦስት በዋናነት ያተኮረው በስነ-ጽሑፍ ምንነትና የመኖር ምክንያቶች ላይ ነበር። በዚህ መሠረት ስነ-ጽሑፍ በአገላለጽ ትባቱ፣ በህይወት ማሳያነቱ፣ በሳቢነቱና በግሰ ወጥነቱ የተዋጣለትና ኪነ-ጥበባዊ ብቃቱ የተመሰከረለት የፈጠራ ሥራ እንደሆነ አይተናል። ስለስነ-ጽሑፍ መኖር ሦስት ምክንያቶች እንዳሉ አንስተን በዝርዝር አብራርተናቸዋል። በዚህም ደራሲው ስለገጠመኝ ስመናገር ያሰው ፍላጎት፣ ሰሰው ልጅና ሰውነት ያሰውን ጥልቅ ፍቅር ተመልክተናል። ከዚህ በተጨማሪም ስቃላት ቀጥተኛ አገባባዊ ፍች ሰጥተናል።

ስለ ቤተ-መጻሕፍት በተወያየንበት ክፍልም በቤተ-መጻሕፍት ውስጥ የምንከተ ላቸውን ዋና ዋና ደንቦችና ስርዓቶች ሰይተናል። መጻሕፍት ተስይተው የተቀመጡበትን አውቀን መጠቀም ስለማይቻሉን መንገዶችም ተረድተናል። በቤተ-መጻሕፍት ባገባቡ መገልገልና የምንፈልገውን መረጃ ማግኘት ችለናል። በአንድ ጉዳይ ላይ የተሰጠ ማብራሪያን አዳምጠን በማብራሪያው ደዘት ላይ ልዩ ልዩ ጥያቄዎችን መመሰስ ችለናል። ከዚህም ሌላ የውይይት መመሪያን ጠንቅቀን አውቀን መወያየት ችለናል። በተጨማሪም የውይይታችንን ፍራ ሀሣብ ጨምቀን አውጥተናል። በተሰጠን ርዕስ የድርጊትና የጊዜ ቅደም ተከተልን የጠበቀ ንግግር አድርገናል።

በሌላ በኩል ስለአንቀጽ ምንነት ባየንበት ክፍል አንቀጽን በማዋቀር ሂደት ልናውቃቸው የሚገቡ ነጥቦች ሰይተናል። አንቀጽ ጽፈንም እርስ በእርስ ተራ ርመናል። በጽሑፍችን ውስጥ የስርዓተ ነጥቦችን ጠቀሜታ በተሰይም በድርብ ሰረዝና በነጠብጣብ ላይ አትኩረን ተመልክተናል። በጽሑፍችንም ተገቢ ስርዓተ ነጥቦችን መጠቀም ችለናል። በመጨረሻም የተራኪ ድርሰት ምንነትን አውቀን ተራኪ ድርሰት መጻፍ ችለናል።

© MoE, FDI
 Not to be rep...

የክሰሳ ጥያቄዎች

1. በውይይት ጊዜ ማስታወሻ የምንይዘባቸው ሁኔታዎችን ዘርዝሩ።
2. አንድ አንቀጽ መንደርደሪያ ሐሳብ ሊኖረው የሚገባው ለምንድን ነው?
3. ስለ አንቀጽ ምንነትና ባህሪ በተማራችሁት መሠረት በመረጣችሁት ርዕስ አንድ አንቀጽ ጻፉ።
4. ከዚህ ቀደም በራሳችሁ ወይም በጓደኛችሁ የደረሰ አንድ ገጠመኛ በማስታወስ አንድ ተራኪ ድርሰት ጻፉ።
5. ለጻፋችሁት ድርሰት ርዕስ ስጡ።

© MOE, FDR Ethiopia
Not to be republished

የገንዘብ ማመሳከሪያ ቅጽ

፩. ከዚህ በታች በምዕራፍ ሦስት የቀረበውን ትምህርት ምን ያህል እንደተረዳችሁ የምታመሳክሩበት ሰንጠረዥ ቀርቧል። በዚህ መሠረት በአዎንዳንድ የማመሳከሪያ ነጥብ ትይዩ ስስመረዳታችሁ እርግጠኛ ከሆናችሁ የ /✓/፣ እርግጠኛ ካልሆናችሁ /?/፣ ሙሉ በሙሉ ካልተረዳችሁ ደግሞ የ /x/ ምልክቶችን በማድረግ ሰንጠረዥን ስሟሉ።

ተ.ቁ	የማመሳከሪያ ነጥቦች	(✓)	(?)	(X)
1	ስቃሳት ቀጥተኛ ፍች መስጠት ችለሁ።			
2	ስቃሳት አገጣጣይ ፍች መስጠት ችለሁ።			
3	በጽሑፍ ውስጥ ስርዓተ ነጥቦችን በተገቢው ቦታቸው ሳይ መጠቀምን አውቄአለሁ።			
4	የውይይት መመሪያን ተረድቼ በውይይት መሳተፍ ችለሁ።			
5	የአንቀጽ ምንነትን ተረድቼ አንቀጽ ጽፎአለሁ።			
6	የተራኪ ድርሰትን ምንነት አውቄ ተራኪ ድርሰት መጻፍ ችለሁ።			
7	የስነ-ጽሑፍ ምንነትና የመኖሩን ምክንያት በትክክል ማስረዳት አችላለሁ።			
8	የቤተመጻሕፍት አጠቃቀም መመሪያን ተረድቻለሁ።			

፪. ከዚህ በላይ በሰንጠረዥ የ/?/ እና የ /x/ ምልክት ያደረጋችሁባቸውን ነጥቦች በሚገባ እስክትረዱቸው ድረስ፣ የምዕራፉን ትምህርት ደጋግማችሁ ከስሉ።

